

DOI: 10.33310/2518-7813-2020-68-1-145-148
УДК 615.8:[371.134-057.875:378.4]

Ольга ЛЯННА

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри здоров'я фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії
Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка,
м. Суми, Україна
e-mail: osvita nauka20@gmail.com

Олена СУЩЕНКО

директор Комунальної установи
Сумської обласної ради – Сумський обласний центр
комплексної реабілітації для дітей та осіб з інвалідністю,
м. Суми, Україна
e-mail: selen0111@gmail.com

СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ТА ЕРГОТЕРАПІЇ

У статті акцентується увага на тому, що в сучасних трансформаційних процесах розвитку країни, виникає потреба у розробці нового підходу до проблеми підготовки фахівців з високим рівнем професійної компетентності, особливо в системі професійної підготовки майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів. Розглянуто професійно-оздоровчу спеціалізацію «Фізична реабілітація». Визначено професійні функції фахівця з фізичної реабілітації та проблеми їх практичної реалізації. Проаналізовано вітчизняний науково-педагогічний досвід з проблематики дослідження.

Ключові слова: професійна компетентність, професійна підготовка, майбутні фахівці з фізичної терапії та ерготерапії.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку медицини все більшого поширення набуває напрям ерготерапії та фізичної терапії, головним завданням якого є комплексне відновлення здоров'я. Значна роль у цьому процесі належить фізичній реабілітації. Тому виникає потреба у фахівцях з високим рівнем професійної компетентності, особливо в системі професійної підготовки майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів, формування в них ціннісного ставлення до професійної діяльності, усвідомлення відповідності професійного вибору індивідуальним якостям та здібностям. Така ситуація вимагає переосмислення ключових теоретико-методологічних компонентів до проектування і реалізації освітнього процесу в професійній вищій школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі окремі аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації були предметом досліджень багатьох вчених. Аналіз наукових досліджень свідчить, що вивчення питання професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації займалися В. В. Григоренко, В. О. Кукса, Ю. О. Лянный, О. Д. Міхеєнко, В. П. Мурза, Л. П. Сущенко та ін. Актуальність означеної проблеми обумовлена потребою визначення професійних функцій фахівців з фізичної терапії, ерготерапії для поліпшення професійної підготовки у

напрямі формування не лише знань, вмінь та високих моральних якостей, а й здатності адекватно діяти у різних професійних випадках, беручи на себе відповідальність за свою активність. Іншими словами, на сучасному етапі виникла потреба у якісно іншій підготовці фахівця, яка б дозволила поєднувати фундаментальність теоретичної бази із інноваційним мисленням і практико-орієнтованим підходом до вирішення конкретних освітніх проблем.

Метою статті є визначення специфіки діяльності магістрів з фізичної терапії, ерготерапії, як основи їх професійного розвитку.

Методи дослідження: теоретичний аналіз науково-методичної і психолого-педагогічної літератури та узагальнення, систематизація, педагогічний контроль, порівняння й обробка даних, абстрагування.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз та систематизація наукових розвідок у галузі професійної підготовки магістрів з фізичної терапії, ерготерапії підтвердили потребу вирішення питань щодо стандартизації професійної підготовки, узгодження змісту освітніх програм і сучасних вимог професії, методичних засад професійної підготовки та забезпечення якості практичної підготовки, інтеграції кваліфікацій і дипломів з фізичної реабілітації у міжнародному просторі тощо. Встановлено, що означена проблема в аспекті організації і проведення виробничої

практики не дістала належної уваги вітчизняних науковців і не була предметом цілісного наукового дослідження.

Згідно з навчальними планами [2; 3; 5] фахівці з фізичної терапії, ерготерапії в Україні повинні мати: знання основ корекційної педагогіки; знання про цивільний захист; знання з іноземної мови; знання з методології та організації наукових досліджень; знання основ здоров'я людини; знання санаторної і курортної реабілітації; знання з реабілітації в ортопедії і травматології; знання з реабілітації у педіатрії; знання масажу (у т.ч., тракційного); знання духовних аспектів здоров'я; знання теорії і практики фітнесу; знання про реабілітацію в галузі кардіології; знання про види лікувальної гімнастики.

Також магістри з фізичної терапії, ерготерапії повинні демонструвати різні вміння та навички (рис.1) [3].

Отже, як бачимо, головним функціональним призначенням магістра з фізичної терапії, ерготерапії є орієнтація професійної діяльності на виявлення рухових дисфункцій людини та визначення її рухового потенціалу для відновлення порушених функцій шляхом залучення різних засобів фізичної терапії, у тому числі технічними та біотехнічними. Зауважимо, що при проведенні фізичної терапії, ерготерапії необхідно одночасно проводити й інші види реабілітації (зокрема таких як соціальну, трудову, психолого-педагогічну). Це підтверджує тезу про те, що: 1) професійна діяльність фахівця з фізичної терапії, ерготерапії об'єднує в собі як мінімум три галузі знань – медицину, спеціальну (корекційну) педагогіку, фізичну культуру; 2) професійна діяльність фахівця з фізичної терапії, ерготерапії спрямована покликана сприяти людині з обмеженими можливостями її адаптації в соціумі через інтеграцію різними засобами реабілітації.

У дослідженні О.В. Погонцевої [4] схематично подано сучасне середовище професійної діяльності фахівців з фізичної терапії, ерготерапії (рис. 2).

С. В. Гук [1] вказує, що професійні функції магістра з фізичної терапії, ерготерапії передбачають дії, наведені на рис.3.

Клінічна діяльність магістра з фізичної терапії, ерготерапії складається з реабілітаційного обстеження, оцінювання, визначення реабілітаційного діагнозу, складання прогнозу та здійснення реабілітаційного втручання.

1. Гностичні вміння та навички:
  - уміння творчо перетворювати набуті знання з професійної і практичної підготовки; уміння самостійно здобувати і поглиблювати знання, генерувати нові ідеї.
2. Конструктивні вміння та навички:
  - уміння проектувати і планувати діяльність з фізичної реабілітації та прогнозувати її результати.
3. Діагностичні вміння та навички:
  - уміння та навички функціональної діагностики; уміння здійснювати моніторинг за станом реабілітанта.
4. Організаційно-методичні вміння та навички:
  - уміння та навички складання індивідуальної програми фізичної реабілітації для конкретної особи та контролю за ефективністю її реалізації; уміння організації та проведення фізичної реабілітації відповідно до її етапів і періодів для різних категорій осіб; уміння та навички практичного застосування різних засобів і методів фізичної реабілітації.
5. Корпоративні вміння та навички:
  - уміння та навички роботи в мультидисциплінарній команді фахівців різного профілю.
6. Комунікативні вміння і навички:
  - уміння встановлювати контакт і продуктивну взаємодію з реабілітантом; уміння чітко висловлювати й аргументувати власну позицію; уміння проводити консультативно-профілактичну та освітню роботу щодо здорового способу життя серед різних категорій населення.
7. Інформаційні вміння та навички:
  - уміння самостійно здійснювати пошук, збір, систематизацію й аналіз інформації; уміння використовувати сучасні інформаційно-комунікативні технології.
8. Дослідницькі вміння та навички:
  - уміння та навички планування, організації і проведення самостійної дослідницько-пошукової роботи з питань фізичної реабілітації різних категорій населення.

Рисунок 1. – Вміння та навички магістрів з фізичної терапії, ерготерапії

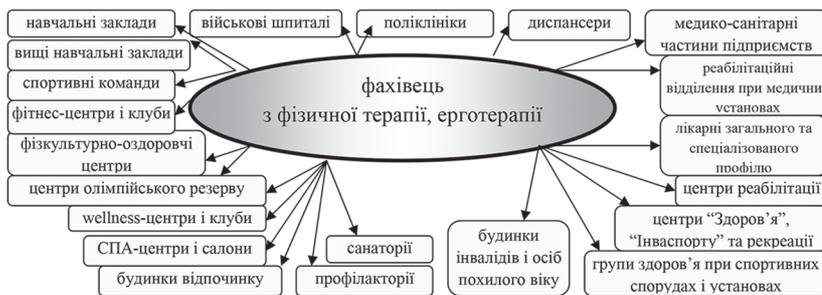

Рисунок 2 – Середовище професійної діяльності фахівців з фізичної терапії, ерготерапії

Позаклінічна діяльність магістра з фізичної терапії, ерготерапії охоплює участь у наукових дослідженнях, навчальних програмах, консультуванні, семінарах та тренінгах.

Отже, аналізуючи дослідження вітчизняних науковців і опираючись на визначення Світової конфедерації фізичної терапії, можна стверджувати, що фізична терапія, ерготерапія передбачає надання послуг населенню для розвитку, збереження та відновлення максимальної рухової і функціональної спроможності людей упродовж усього життя. Вона також передбачає надання послуг у випадках, коли рухова і функціональна спроможність людини послаблена чи втрачена внаслідок старіння, перенесеної травми, хвороби або внаслідок негативного впливу навколишнього середовища, оскільки повноцінний функціональний рух є ключовим аспектом у понятті «здорова людина».

Фахівець з фізичної терапії, ерготерапії – це особа, професійна діяльність якої полягає у організації роботи з відновлення порушених функцій організму людини засобами фізичної реабілітації, у тому числі технічними та біотехнічними, яка «...має достатній професійний рівень, що дозволяє їй швидко та якісно вирішувати теоретичні та практичні завдання, пов'язані з фізичною реабілітацією хворих і травмованих, здійсненням первинної профілактики захворювань та діяльності з фізичної рекреації» [3].

Таке ж розуміння ми вкладаємо й у терміни «фахівець з фізичної реабілітації», «фахівець з фізичної реабілітації/терапії», «фахівець з фізичної терапії, ерготерапії», «фахівець з фізичної терапії» чи «реабілітолог», «фізичний терапевт, ерготерапевт».

Додатково зауважимо, що специфіка діяльності магістрів з фізичної терапії, ерготерапії передбачає розв'язування професійних завдань, тісно пов'язаних не лише з психофізичним, а й психосоціальним напрямом. Також не менш важливу роль для майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії відіграє здатність якісно спілкуватися, здійснювати комунікацію на рівні особистісному і професійному, що є додатковим показником рівня його освіченості та професіоналізму.

- комплексний підхід у використанні різноманітних фізичних вправ та природних чинників для оздоровлення людини;
- проведення комплексного обстеження, визначення рухових можливостей людини, а також показань і протипоказань до проведення з цією метою тестів із фізичним навантаженням;
- визначення рівня фізичного стану та фізичної підготовленості людей, які займаються фізичними оздоровчими вправами;
- розробку та впровадження індивідуального плану фізичної реабілітації у співпраці з іншими спеціалістами (лікарями, соціальними працівниками, психологами, вчителями, тренерами) та пацієнтом;
- проведення занять фізичними вправами з оздоровчою, лікувальною та відновлювальною метою;
- пояснення завдань заняття та особливостей рухових дій, рекомендованих пацієнту, на кожному з етапів реабілітації;
- організацію та проведення контролю ефективності відновлювальних програм на всіх етапах фізичної реабілітації;
- навчання самоконтролю, масажу та самомасажу;
- проведення традиційного та нетрадиційного видів масажу;
- розробку та застосування методик фізичної реабілітації з урахуванням особливостей трудової діяльності людини;
- застосування технічних та біотехнічних засобів у процесі фізичної реабілітації;
- здійснення виховної роботи в процесі фізичної реабілітації, пропагування здорового способу життя та формування стійкої спрямованості на оздоровлення;
- організацію методичного забезпечення реабілітаційних та оздоровчих занять фізичними вправами для людей, які займаються фізичною культурою самостійно;
- профілактики травматизму, забезпечення безпеки проведення занять;
- надання першої невідкладної допомоги при гострих порушеннях стану здоров'я;
- розповсюдження медико-біологічних, екологічних, соціально-економічних, загальнокультурних і правових знань

Рисунок 3. – Функції фізичного терапевта, ерготерапевта (за С.Гук)

Відзначимо, що професійна компетентність фахівця як результат його професійної підготовки забезпечує йому можливість бачити завдання і шляхи їх вирішення, які призведуть до поліпшення якості реабілітаційних заходів.

Висновки і перспективи досліджень. Отже, високий рівень професійної компетентності магістрів з фізичної терапії, ерготерапії означає, що фахівець володіє не лише професійними знаннями, вміннями, навичками, а й здатністю адекватно діяти у різноманітних професійних ситуаціях, брати на себе відповідальність за результати обраних стратегій терапії, визначення методик реабілітації тощо. Коректне розуміння майбутніми магістрами з фізичної терапії, ерготерапії своїх професійних функцій забезпечує їх мобільність на мінливому ринку праці, формує в них позитивну мотивацію та бажання працювати на ринку реабілітаційних послуг, самореалізовуватися та розвиватися.

Перспективою для подальших досліджень бачимо розкриття особливостей формування професійної компетентності магістрів з фізичної терапії, ерготерапії в умовах самонавчання і неформальної освіти.

Список використаних джерел

1. Гук С. В. Професійні функції фахівця з фізичної реабілітації. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка: зб. наук. праць*. Київ: Вид-во КУ ім. Б. Грінченка, 2013. Вип. 14. С. 66-70.
2. Комплекс нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти. Додаток до Інструктивного листа МОН України від 31.07.2008 № 1/9-484 / За заг. ред. В.Д. Шинкарука. МОН України, 2008. 68 с.
3. Лянной Ю. О. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.04. Київ, 2017. 45 с.
4. Погонцева О. В. Формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в оздоровчих центрах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2011. 22 с.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.05.2015 р. № 226 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF> (дата звернення: 15.01.2016).

References

1. Huk, S. V. (2013). Profesiini funktsii fakhivtsia z fizychnoi reabilitatsii [Professional functions of a specialist in physical rehabilitation]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika – Teacher education: theory and practice. Psychology. Pedagogy*, 14, 66-70 [in Ukrainian].
2. Shynkaruk, V.D. (Eds.). (2008). *Kompleks normatyvnykh dokumentiv dlia rozrobky skladovykh systemy standartiv vyshchoi osvity. Dodatok do Instruktyvnoho lysta MON Ukrainy vid 31.07.2008 № 1/9-484* [A set of normative documents for the development of components of the higher education standards system. Supplement to the Instruction Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 31.07.2008 № 1 / 9-484]. [in Ukrainian].
3. Liannoi, Yu. O. (2017). *Teoretychni i metodychni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh mahistriv z fizychnoi reabilitatsii u vyshchikh navchalnykh zakladakh* [Theoretical and Methodological Foundations of Professional Training of Future Masters in Physical Rehabilitation at Higher Educational Establishments]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
4. Pohontseva, O. V. (2011). *Formuvannia hotovnosti maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoi reabilitatsii do profesiinoi diialnosti v ozdorovchukh tsentrakh* [Formation of readiness of future specialists in physical rehabilitation for professional activity in health centers]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
5. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.05.2015 r. № 226 «Pro zatverdzhennia pereliku haluzei znan i spetsialnestei za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity»* [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of May 29, 2015 No. 226 "On approving the list of branches of knowledge and specialties for which higher education applicants are trained"]. *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].

Ольга Лянная, Елена Сущенко. Специфика профессиональной деятельности магистров по физической терапии и эрготерапии

В статье акцентируется внимание на том, что в современных трансформационных процессах развития страны, возникает потребность в разработке нового подхода к проблеме подготовки специалистов с высоким уровнем профессиональной компетентности, особенно в системе профессиональной подготовки будущих физических терапевтов, эрготерапевт. Рассмотрена профессионально-оздоровительная специализация «Физическая реабилитация». Определены профессиональные функции специалиста по физической реабилитации и проблемы их практической реализации. Проанализирован отечественный научно-педагогический опыт по проблематике исследования.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, профессиональная подготовка, будущие специалисты по физической терапии и эрготерапии.

Olha Lianna, Elena Sushchenko. Specificity of professional activity of masters in physical therapy and ergotherapy

At the present stage of the development of medicine, the rehabilitation trend is increasingly being established, the main task of which is a phased, comprehensive recovery of health.

Therefore, there is a need for specialists with a high level of professional competence, especially in the system of professional training of future physical therapists, ergo therapists. At the present stage there is a need for qualitatively new teacher training, which would allow to combine basic professional knowledge with innovative thinking and a practice-oriented, research approach to solving specific educational problems. The purpose is specific of prepare of masters in physical therapy, ergo therapy, as the basis of their professional development. It was established that the problem in the aspect of organization and conducting of industrial practice did not receive due attention of domestic scientists and was not the subject of holistic scientific research.

The main purpose of the Master of physical therapy, ergo therapy is to organize work in order to identify motor dysfunctions and to determine the motor potential for the further restoration of impaired functions of the human body by means of physical rehabilitation, including technical and biotechnical. When conducting physical therapy, ergo therapy necessary, to carry out other types of rehabilitation (social, labor, psychological and pedagogical).

Conclusions and prospects of research. Proper understanding of future masters in physical therapy, ergo therapy of their professional functions ensures their mobility and high level of professional competence, shapes their positive motivation and desire to carry out scientific and professional activity in the market of rehabilitation services, to self-actualize in it and to succeed. In further studies we will reveal the essence of the concept of professional competence of masters in physical therapy, ergo therapy.

Keywords: professional competence, professional training, future specialists in physical therapy and ergotherapy.